

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТИ

УДК 378.147:004

С. М. АМЕЛІНА

доктор педагогічних наук, професор

Р. О. ТАРАСЕНКО

кандидат технічних наук, доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

МЕТОД ПРОЕКТІВ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ: ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ

У статті розглянуто питання застосування методу проектів у процесі формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів. На основі нормативних документів визначено вимоги до професійної підготовки майбутніх перекладачів щодо здатності здійснювати проектну діяльність. Уточнено поняття “перекладацький проект”. Виокремлено етапи роботи над навчальним перекладацьким проектом. Обґрунтовано доцільність застосування міні-проектів у формуванні інформаційної компетентності майбутніх перекладачів при вивченні спецкурсу “Інформаційні технології в перекладацьких проектах”. Представлено зміст анкет, спрямованих на мотивацію учасників проекту до активної участі в проекті та їх самооцінку. Розроблено перелік критеріїв, структурованих за групами, для оцінювання результатів виконання проекту.

Ключові слова: метод проектів, перекладацькі проекти, інформаційна компетентність, перекладач.

Професійна підготовка сучасного фахівця з перекладу з високим рівнем сформованості інформаційної компетентності передбачає багатоаспектність цього процесу у виборі методів. Вибір того чи іншого методу, який би забезпечив формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів або її складових, залежить від ефективності його впливу на кінцевий результат, можливості його застосування в освітньому процесі, наявності потенціалу щодо досягнення результату в межах передбаченого навчальним процесом терміну, придатності для моделювання виробничих ситуацій у навчальній діяльності.

Мета статті – розглянути інноваційні аспекти застосування методу проектів у процесі професійної підготовки майбутніх перекладачів для формування їх інформаційної компетентності в контексті вимог нормативних документів.

Окремі аспекти підготовки майбутніх перекладачів досліджували українські та зарубіжні науковці (М. Волчанська, В. Желясков, Ю. Колос, О. Мацюк, О. Рогульська, П. Сандріні, Р. Тінслей, І. Халєєва, М. Цвілінг, О. Чередниченко, А. Чужакін та ін.). Їхні праці присвячено, переважно, аналізу складових професійної компетентності зазначених фахівців і по-

шукам шляхів їх формування. Однак питання застосування методу проєктів у цьому процесі потребує окремого дослідження.

Важливість сформованості в майбутніх фахівців здатності до проєктної діяльності, створення різноманітних проєктів залежно від специфіки галузі, управління ними відображено в низці нормативних документів, які регулюють організацію та зміст професійної підготовки й виробничої діяльності, зокрема й перекладачів. Так, Національна рамка кваліфікацій, яка призначена для структурованого опису кваліфікаційних рівнів за компетентностями, визначає серед вимог щодо результатів освітньої діяльності в підготовці бакалаврів (6-й кваліфікаційний рівень) “здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов” [1]. При цьому зазначений результат конкретизують такою характеристикою, як “управління комплексними діями або проєктами” [1].

У контексті професійної підготовки майбутніх перекладачів до проєктної діяльності варто зауважити, що цей аспект відображено в зарубіжних стандартах щодо якості надання перекладацьких послуг. Зокрема, в американському стандарті ASTM F2575-06 наголошено на важливості саме колективних зусиль при виконанні перекладацьких завдань, які переважно позиціонуються як перекладацькі проєкти. З цією метою в стандарті вперше введено термін “перекладацька команда”, який розглянуто як “групу фахівців, сформовану з метою управління та реалізації перекладацького проєкту, що складається, наприклад, з керівника проєкту, перекладача(ів), редактора(ів), коректора(ів) і, можливо, термінолога, макетувальника, художника-графіка, інженера-програміста(ів), пост-редактора(ів) та ін.” [2, с. 4]. Таким чином, склад перекладацької команди може включати різних фахівців, але до виконання більшості їхніх функцій мають бути підготовлені саме майбутні перекладачі.

Підтвердженням цієї думки можуть бути положення європейського стандарту BS EN ISO 17100:2015, де окремо визначено вимоги до компетентностей учасників перекладацького проєкту (перекладачів, редактор-лінгвіста, редактора-фахівця в галузі, менеджера проєкту). При цьому зазначено, що для вказаних учасників, крім безпосередніх перекладачів, базовими можуть бути компетентності перекладача в поєднанні з додатково набутими компетентностями в процесі здобуття вищої освіти. Зокрема, під час додаткового навчання для опанування функцій менеджера перекладацьких проєктів необхідно розвинути базове розуміння індустрії перекладацьких послуг, знання процесу перекладу, вміння управління проєктами [3, с. 7]. Таку практику активно застосовують провідні університети світу в процесі професійної підготовки перекладачів [4].

Варто також зазначити, що функції перекладачів як основних учасників перекладацьких проєктів детально висвітлено в стандарті ISO/TS 11669:2012

Translation Projects – General Guidance [5]. Він регламентує вимоги до такої діяльності, додаткові вимоги до компетентностей перекладачів, особливо в аспекті застосування інформаційних технологій під час реалізації перекладацьких проектів.

Маючи на меті знайти відповідність між досягненням освітніх завдань у навчальному процесі та здатністю перекладачів у майбутньому здійснювати один із його ключових видів – реалізовувати перекладацькі проекти, а також враховуючи акцентування НРК і стандартів надання послуг перекладу на проектній діяльності, визначаємо метод проектів як основний дидактичний метод у процесі формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів. Під перекладацьким проектом розуміємо комплекс перекладацьких завдань, об'єднаних в єдину структуру за певними ознаками (замовник, галузь, тематика тощо), та комбінацію способів їх вирішення, що вимагає скоординованої роботи групи професіоналів різних напрямів (менеджерів, перекладачів, редакторів, коректорів) і передбачає використання ними спеціалізованого програмного забезпечення, зокрема систем автоматизованого перекладу та систем термінологічного менеджменту.

Варто зазначити, що в основі методу проекту лежить розвиток не тільки пізнавальних навичок студентів, умінь самостійно конструювати свої знання, а й умінь орієнтуватися в інформаційному просторі [6]. Крім того, метод проектів дає змогу формувати деякі особистісні якості, які розвиваються лише в діяльності й не можуть бути засвоєні вербально. Насамперед це стосується групових проектів, коли працює невеличкий колектив, і в процесі його спільної діяльності з'являється спільний продукт [7, с. 13].

Корисним з погляду розуміння особливостей застосування методу проектів є врахування зарубіжного досвіду. В деяких країнах увагу до застосування методу проектів приділяють не тільки на рівні навчальних закладів, а й на регіональному чи федеральному рівнях. Зокрема, з початку 2011–2012 рр. Рада з освіти кантону Цюрих ухвалила доповнення навчальної програми для педагогічних університетів частиною “Проектне навчання”, розробленою Педагогічною вищою школою Центральної Швейцарії в Люцерні (Pädagogische Hochschule Zentralschweiz Luzern).

Зазначена програма регламентує розмежування міні-проектів, проектів середньої тривалості та довгострокових проектів за кількома критеріями. Зокрема, міні-проекти характеризуються тим, що тему пропонує викладач, а студенти обирають підтеми із запропонованих ним. У випадку середньострокових проектів студенти визначають тему спільно з викладачем, а довгострокових – саме студенти ініціюють вибір теми та її змістове наповнення. Для виконання міні-проектів матеріал надає викладач, матеріал для середньострокових підбирають як викладач, так і студенти, а для довгострокових його пошуки повністю покладаються на студентів. Робочі цілі виконання міні-проектів повідомляє викладач, середньострокових – визначають після обговорення студентами з викладачем, а довгострокових –

формулюють студенти самостійно. Міні-проекти відрізняються від інших видів проектів ще й тим, що викладач орієнтує студентів щодо шляхів досягнення мети. Для середньострокових типовим є спільний вибір викладача й студентів. Що ж до довгострокових проектів, то вони передбачають вільний вибір шляхів досягнення поставленої мети студентами та позааудиторну роботу. Для виконання міні-проектів група поділяється на підгрупи з урахуванням думки викладача, а для виконання інших видів проектів вони формуються за інтересами й нахилами студентів. Роль студентів під час реалізації проектів регламентується так: міні-проекти – студенти є виконавцями з частковою самостійністю й самоуправлінням, середньострокові проекти – студенти впливають на вибір методів виконання проекту, довгострокові проекти – планують і здійснюють студенти. Міні-проекти структурує й координує викладач, під час виконання середньострокових проектів викладач висловлює пропозиції та надає вказівки, а довгострокових – консультує за запитом студентів. Щодо фахової спрямованості, то зазначені проекти розрізняються так: міні-проекти орієнтовані на одну дисципліну, середньострокові охоплюють кілька дисциплін, а до виконання довгострокових навіть залучають кілька викладачів. Продукт, який має бути отриманий у результаті здійснення міні-проекту, визначають заздалегідь. Середньострокові та довгострокові проекти передбачають, що заплановані дії будуть реалізовані в певному продукті, вид якого буде визначено під час їх виконання [8].

Перш ніж охарактеризувати основні етапи навчальних проектів, завдяки яким формуються передбачені вміння, визначимося із сутністю поняття “навчальний проект”, яке у фаховій літературі тлумачать так: форма організації занять, яка передбачає комплексний характер діяльності всіх її учасників з метою отримання освітньої продукції за певний проміжок часу – від одного уроку до кількох місяців [9, с. 353]; дидактичний засіб активізації пізнавальної діяльності, розвитку креативності та водночас формування певних особистісних якостей [7]. Застосування методу проектів передбачає його організацію та послідовну реалізацію за низкою взаємопов’язаних етапів. Важливо зазначити, що на кожному з цих етапів необхідно визначити зміст діяльності студентів і роль викладача. Узагальнивши напрацювання науковців [10; 11; 12], можна виокремити такі етапи роботи над проектом, які здійснюють студенти й супроводжує викладач:

1. Формування проекту. Цей етап передбачає визначення теми, мети, типу, загальних завдань проекту та груп виконавців. Тему можуть пропонувати студенти або викладач. Навіть у тому випадку, коли тему пропонує викладач, її обговорюють зі студентами з метою її уточнення й коригування. Такий підхід до вибору теми створює додаткову мотивацію в студентів, оскільки вони відчують безпосередню причетність до виконання проекту з самого початку. Визначена мета та навчальні цілі зумовлюють вибір типу проекту (довгостроковий чи короткостроковий, монодисциплінарний чи міждисциплінарний, навчальний чи дослідницький тощо) та фо-

рмулювання загальних завдань, які конкретизують на наступних етапах. Кількість груп виконавців проекту, на яку поділяють студентську групу, визначають залежно від обсягу завдань і поділу проекту на складові. Роль викладача на цьому етапі полягає у висвітленні особливостей застосування методу проектів для досягнення визначеної мети, мотивації студентів до участі в проекті, допомозі при створенні груп учасників.

2. Планування проекту. На цьому етапі визначають термін виконання проекту загалом; відбувається генерування, аналіз і відбір ідей; розподіляють ролі між членами команди; конкретизують завдання та їх розподіл між групами виконавців та окремими учасниками в межах кожної групи; складають детальний графік виконання завдань різних рівнів; погоджують критерії відбору джерел інформації; обирають методи та засоби реалізації завдань проекту, уточнюють форми представлення кінцевих результатів проекту та параметри їх оцінювання. Під час планування проекту викладач консулює щодо організації роботи в межах груп, здійснює методичну підтримку під час вибору методів і засобів реалізації проекту, пропонує критерії оцінювання результатів.

3. Реалізація проекту. Зміст цього етапу полягає в пошуку, зборі та обробці інформації; виконанні розподілених завдань із контролем проміжних результатів згідно з визначеним графіком і параметрами їх оцінювання, який здійснює лідер групи; знаходженні альтернативних шляхів і коригуванні засобів вирішення проміжних завдань у разі неможливості отримання запланованих результатів на основі вибраної раніше методики. Основна роль викладача зводиться до спостереження за перебігом проекту, проведення консультацій за потреби, надання керівної допомоги лідерам у разі виникнення нестандартних ситуацій.

4. Презентація проекту. В межах цього етапу відбувається представлення кожною групою учасників отриманих результатів у формі, яка найкраще відображає їхні досягнення за проектом. Викладач на рівних умовах із аудиторією бере участь у перегляді презентацій результатів виконання проектів.

5. Оцінювання проекту. Зазначений етап передбачає самооцінку учасників проекту та оцінку студентами та викладачем рівня досягнення мети проекту, виконання поставлених завдань, відповідність отриманих результатів визначеним критеріям, дотримання графіку виконання проекту, причин появи труднощів і невдач, факторів успіху. Одним із елементів цього етапу є висловлювання пропозицій щодо покращення різних аспектів виконаного проекту, які доцільно враховувати при виконанні аналогічних проектів. Підсумковий етап проекту вимагає участі викладача в якості рядового експерта щодо релевантності знайденої та використаної інформації, оптимальності прийнятих рішень, рівня докладених зусиль кожним виконавцем для досягнення результатів, креативності учасників. Водночас його роль передбачає підбивання загальних підсумків в аспекті актуальності вирішеної проблеми, важливості набутих умінь і подальших напрямів опанування дисциплін та їх розділів.

Керуючись зазначеними положеннями щодо застосування методу проектів у навчальній діяльності та зорієнтувавшись на нього в якості основного при формуванні інформаційної компетентності майбутніх перекладачів, було використано його переваги в процесі викладання спецкурсу “Інформаційні технології в перекладацьких проектах”. При цьому виходили з того, що одним із варіантів, який найкраще підходить до застосування методу проектів у навчальному процесі за умов обмеженого обсягу навчальної дисципліни, в межах якої його застосовують, є міні-проект.

Оскільки метод проектів передбачає активну участь кожного студента, то особливу увагу під час виконання міні-проектів у межах спецкурсу звертали на стимулювання майбутніх перекладачів до оцінки свого конкретного внеску в загальний результат і осмислення власних досягнень. Учасників проекту орієнтували на це ще перед початком роботи над проектом, запропонувавши їм анкету, питання якої сприяли більш чіткому усвідомленню власних дій та самоконтролю. Зокрема, анкета містила такі запитання:

1. На вирішення якої проблеми спрямовано цей проект?
2. Яких результатів необхідно досягти по завершенню проекту?
3. Чому я можу навчитися протягом реалізації цього проекту?
4. Якою буде моя роль у здійсненні проекту?
5. У чому полягає особливість моєї участі на кожному етапі проекту?
6. Чи маю я уявлення про шляхи досягнення результатів?
7. Чи знаю я, як будуть оцінювати результати проекту?

Після завершення проекту студентам було запропоновано не тільки оцінити власні досягнення, а й співставити їх з очікуваннями від участі в проекті та зробити висновки щодо необхідності коригування власного ставлення до процесу навчання. З цією метою їм було надано для опрацювання анкету такого змісту:

1. Наскільки вдалими були мої пропозиції щодо вибору теми проекту?
2. Чи вдалося мені дотриматися графіку й робочого плану виконання проекту?
3. Чи всі види завдань виконано так, як було заплановано?
4. Чи добре я підготував свої матеріали для представлення результатів проекту?
5. Чи були ефективними використані форми й засоби представлення результатів проекту, та чи сприяли вони максимальному їх розумінню?
6. Що я маю зробити, щоб моя участь у наступному проекті була більш значущою й результативною?

Оскільки важливим аспектом застосування методу проектів у процесі формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів є його оцінювання, вважаємо, що його треба здійснювати за зрозумілою та прозорою сукупністю критеріїв, які б давали змогу визначити комплексну оцінку як учасників проекту, так і отриманих результатів. При цьому ми визначили такі критерії та структурували їх за певними групами. Перелік визначе-

них критеріїв для оцінювання результатів виконання проекту, об'єднаних у групи, був таким.

Планово-організаційна діяльність:

1. Чи визначено мету проекту?
2. Чи відображає визначена мета вирішення певної проблеми?
3. Наскільки вдало розподілені напрями діяльності груп у проекті?
4. Чи було здійснено розподіл завдань між членами групи?
5. Чи раціонально розподілено час на виконання окремих завдань?

Діяльність із реалізації проекту:

1. Наскільки ефективно застосовувалися знання й уміння під час виконання окремих завдань?
2. Як здійснювалась взаємодія учасників проекту?
3. Чи витриманий графік виконання проекту?
4. Чи описувалися результати на проміжних етапах виконання проекту?
5. Чи велися робочі записи окремими учасниками проекту?

Результати та їх представлення:

1. Наскільки отримані результати відображають досягнення поставленої мети?
2. Чи були зрозумілими представлені результати?
3. Чи були ефективними засоби, які використовували для представлення результатів?
4. Чи проаналізовано допущені помилки, і чи визначено шляхи їх усунення?

Враховуючи, що метод проектів спрямований на пошук можливостей вирішення конкретних виробничих ситуацій у перекладацькій діяльності, а тому імітування їх у навчальному процесі здійснювалося з використанням інформаційних технологій, при оцінюванні власних досягнень студенти зазначили, що найбільші складності при виконанні завдань проекту були пов'язані саме із застосуванням спеціалізованого програмного забезпечення. Водночас більшість оцінок стосувалася визнання важливості спрямованості проектів на застосування інноваційних технологій у перекладацькій діяльності.

Висновки. Таким чином, метод проектів можна зарахувати до основних методів, які доцільно застосовувати в процесі формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів, оскільки він дає змогу забезпечити вирішення освітніх завдань їх професійної підготовки щодо набуття здатності здійснювати один із ключових видів професійної діяльності – реалізовувати перекладацькі проекти.

Перспективи подальшого дослідження можуть бути пов'язані з визначенням таких аспектів методу проектів, урахування яких у навчальному процесі дасть можливість досягти максимального ефекту щодо формування здатності реалізовувати перекладацькі проекти майбутніми перекладачами із застосуванням систем автоматизованого перекладу.

Список використаної літератури

1. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : Постанова Кабінету міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>.
2. ASTM F 2575-06 Standard Guide for Quality Assurance in Translation. – 2006. – 11 p.
3. British Standards EN ISO 17100:2015 Translation Services. Requirements for translation services. – London : British Standards Institution, 2015. – 30 p.
4. Амеліна С. М. Тенденції формування інформаційної компетентності перекладачів в університетах США в умовах глобалізації / С. М. Амеліна, Р. О. Тарасенко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка. Психологія. Філософія / ред. кол.: С. М. Ніколаєнко (відп. ред.) та ін. – Київ : Видавничий центр НУБіП України, 2014. – Вип. 199. – Ч. 2. – С. 16–25.
5. British Standards PD ISO/TS 11669:2012 Translation Projects – General Guidance. – London : British Standards Institution, 2012. – 46 p.
6. Полат Е. С. Метод проектов [Электронный ресурс] / Е. С. Полат. – Режим доступа: <http://distant.ioso.ru/project/meth%20project/metod%20pro.htm>.
7. Чечель И. Д. Метод проектов или попытка избавить учителя от обязанностей всезнающего оракула / И. Д. Чечель // Директор школы. – 1998. – № 3. – С. 11–16.
8. Projektunterricht. Fächerübergreifende Unterrichtsgegenstände. – Zürich : Bildungsdirektion Kanton Zürich, 2010. – 12 s.
9. Хуторской А. В. Современная дидактика : учеб. пособ. / А. В. Хуторской. – 2-е изд., перераб. – Москва : Высш. шк., 2007. – 639 с.
10. Пальчевський С. С. Педагогіка : навч. посіб. / С. С. Пальчевський. – Київ : Каврела, 2007. – 576 с.
11. Пехота О. М. Проектна технологія / О. М. Пехота // Освітні технології. – Київ, 2004. – С. 148–162.
12. Hugenschmidt B. Methoden schnell zur Hand: 66 schüler- und handlungsorientierte Unterrichtsmethoden / B. Hugenschmidt, A. Technau. – Stuttgart : Klett Verlag, 2008. – 215 s.

Стаття надійшла до редакції 05.09.2016.

Амелина С. Н., Тарасенко Р. А. Метод проектов в подготовке будущих переводчиков: инновационные аспекты

В статье рассмотрены вопросы применения метода проектов в процессе формирования информационной компетентности будущих переводчиков. На основе нормативных документов определены требования к профессиональной подготовке будущих переводчиков относительно способности осуществлять проектную деятельность. Уточнено понятие “переводческий проект”. Выделены этапы работы над учебным проектом. Обоснована целесообразность применения мини-проектов в формировании информационной компетентности будущих переводчиков при изучении спецкурса “Информационные технологии в переводческих проектах”. Представлено содержание анкет, направленных на мотивацию участников проекта к активному участию в проекте и их самооценку. Разработан перечень критериев, структурированных по группам, для оценивания результатов выполнения проекта.

Ключевые слова: метод проектов, переводческие проекты, информационная компетентность, переводчик.

Amelina S., Tarasenko R. Project Method in Training Future Translators: Innovative Aspects

The article deals with the problem of project method using in the process of formation of information competence of future translators. The importance of formation the ability to project activities of future professionals, the creation of various projects depending on the specific branch, its management is reflected in a number of regulations governing the

organization and content of training and production activities of translators. Based on normative documents, requirements to training future translators in the ability to carry out project activities are determined. The definition of “translation project” is clarified. Under translation projects is understood a translation tasks complex combined into a single structure by specific criteria (customer, branch, subject, etc.) and combination solutions, which requires a coordinated group of professionals of different areas (managers, translators, editors, proofreaders) and involves the use of specialized software, including computer-aided translation and terminology management systems. Stages of work on training projects are identified. Useful in terms of understanding of the project method is the consideration of foreign experience. Some countries focus on project method not only at universities, but also at regional and federal levels. Advisability of mini-projects in the formation of information competence of the future translators in the study of special course “Information technologies in translation projects” are substantiated. The content of questionnaires aimed at the motivation of the project participants to actively participate in the project and self-assessment is presented. A list of criteria, structured in groups, to assess the results of the project, is given. Project method is aimed at finding opportunities to address specific work situations in translation. So simulating these situations in the studying process is carried out with using information technologies. In assessing their own achievements, students noted that the greatest difficulty in carrying the project objectives were connected with the use of specialized software. However, the vast majority of assessments concerned the recognition of the importance of projects focus on applying innovative technologies in the translation.

Key words: *project method, translation projects, informational competence, translator.*